

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 9ης Σεπτεμβρίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Κληρονομική διαδοχή – Κανονισμός (ΕΕ) 650/2012 – Άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β' – Έννοια της “κληρονομικής σύμβασης” – Πεδίο εφαρμογής – Σύμβαση μεταβίβασης κυριότητας αιτία θανάτου – Άρθρο 83, παράγραφος 2 – Επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου – Μεταβατικές διατάξεις»

Στην υπόθεση C-277/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Oberster Gerichtshof (Ανώτατο Δικαστήριο, Αυστρία) με απόφαση της 27ης Μαΐου 2020, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 24 Ιουνίου 2020, στο πλαίσιο της δίκης που κίνησε ο

UM

παρισταμένων των:

HW, ως διαχειριστή της κληρονομιάς του ZL,

Marktgemeinde Kötschach-Mauthen,

Finanzamt Spittal Villach,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, L. Bay Larsen, C. Toader (εισηγήτρια), M. Safjan και N. Jääskinen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Richard de la Tour

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο UM, εκπροσωπούμενος από τον A. Wittwer, Rechtsanwalt,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Möller, M. Hellmann και U. Bartl,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Rodríguez de la Rúa Puig,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την M. Heller και τον M. Wilderspin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 1ης Ιουλίου 2021,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', και του άρθρου 83, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΕ) 650/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Ιουλίου 2012, σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την αποδοχή και εκτέλεση δημόσιων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου (ΕΕ 2012, L 201, σ. 107, στο εξής: κανονισμός περί κληρονομικής διαδοχής).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο της δίκης που κίνησε ο UM, Γερμανός υπήκοος, σχετικά με αίτηση εγγραφής στο κτηματολόγιο του δικαιώματος κυριότητας επί ακινήτου ευρισκόμενου στην Αυστρία.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 9, 11, 14 και 49 του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής έχουν ως εξής:

«(9) Το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού θα πρέπει να καλύπτει όλα τα θέματα αστικού δικαίου που άπτονται μιας κληρονομικής διαδοχής, δηλαδή όλες τις περιπτώσεις μεταβίβασης κυριότητας αιτία θανάτου, περιουσιακών στοιχείων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, είτε μέσω ηθελημένης πράξης μεταβίβασης, δυνάμει διατάξεως τελευταίας βουλήσεως, είτε μέσω μεταβίβασης με εξ αδιαθέτου διαδοχή.

[...]

(11) Ο παρών κανονισμός δεν θα πρέπει να εφαρμόζεται σε άλλες πτυχές του αστικού δικαίου, πέραν της κληρονομικής διαδοχής. Χάριν σαφήνειας, ορισμένα ζητήματα που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως συνδεόμενα με υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής θα πρέπει να εξαιρεθούν ρητά από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού.

[...]

(14) Θα πρέπει επίσης να εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού τα περιουσιακά δικαιώματα, συμφέροντα και περιουσιακά στοιχεία που δημιουργούνται ή μεταβιβάζονται με άλλους τρόπους πλην της κληρονομικής διαδοχής, φερ' ειπείν με πράξεις εκ χαριστικής αιτίας.

[...]

(49) Η κληρονομική σύμβαση αποτελεί μια μορφή διάταξης τελευταίας βουλήσεως, της οποίας το παραδεκτό και η αποδοχή διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών. Προκειμένου να διευκολύνει την αποδοχή στα κράτη μέλη των κληρονομικών δικαιωμάτων που αποκτώνται συνεπεία κληρονομικής σύμβασης στα κράτη μέλη, ο παρών κανονισμός θα πρέπει να καθορίζει ποιο δίκαιο διέπει το παραδεκτό αυτών των συμβάσεων, το ουσιαστικό τους κύρος και τα δεσμευτικά τους αποτελέσματα για τα μέρη, καθώς και τους όρους λύσης τους.»

4 Το άρθρο 1 του κανονισμού αυτού, με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στις κληρονομικές διαδοχές. [...]

2. Αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού τα ακόλουθα:

[...]

ζ) περιουσιακά δικαιώματα, συμφέροντα και περιουσιακά στοιχεία που δημιουργούνται ή μεταβιβάζονται με άλλους τρόπους πλην της κληρονομικής διαδοχής, π.χ. μέσω δωρεών, συνιδιοκτησίας πλειόνων με συμφωνία ότι σε περίπτωση θανάτου του το μερίδιο του προαποβίωσαντος περιέρχεται στον επιζώντα συγκύριο, συνταξιοδοτικών προγραμμάτων, ασφαλιστικών συμβάσεων και ανάλογων ρυθμίσεων, με την επιφύλαξη του άρθρου 23 παράγραφος 2 στοιχείο θ)·

[...]

ιβ) η οιαδήποτε καταχώριση σε μητρώο δικαιωμάτων επί ακίνητης ή κινητής περιουσίας, περιλαμβανομένων των νομικών απαιτήσεων της καταχώρισης, και τα αποτελέσματα της καταχώρισης ή της μη καταχώρισης αυτών των δικαιωμάτων σε μητρώο.»

5 Το άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Ορισμοί», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«1. Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού:

α) ως “κληρονομική διαδοχή” νοείται η διαδοχή στην κληρονομία θανόντος και καλύπτει όλες τις περιπτώσεις μεταβίβασης αιτία θανάτου περιουσιακών στοιχείων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, είτε πρόκειται για εκούσια μεταβίβαση δυνάμει διατάξεως τελευταίας βούλησης είτε για μεταβίβαση μέσω εξ αδιαθέτου διαδοχής·

β) ως “κληρονομική σύμβαση” νοείται συμφωνία, μεταξύ άλλων συμφωνία που απορρέει από αμοιβαίες διαθήκες, η οποία δημιουργεί, τροποποιεί ή καταργεί, με ή χωρίς αντιπαροχή, δικαιώματα στη μελλοντική περιουσία ή τα μελλοντικά περιουσιακά στοιχεία ενός ή περισσότερων από τα πρόσωπα που συνάπτουν τη συμφωνία·

[...]

δ) ως “διάταξη τελευταίας βούλησης” νοείται διαθήκη, συνδιαθήκη ή κληρονομική σύμβαση·

[...].».

6 Το κεφάλαιο III του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής, με τίτλο «Εφαρμοστέο δίκαιο», περιλαμβάνει τα άρθρα 20 έως 38.

7 Το άρθρο 21 του εν λόγω κανονισμού, επιγραφόμενο «Γενικός κανόνας», έχει ως εξής:

«1. Με την επιφύλαξη τυχόν αντίθετης διάταξης του παρόντος κανονισμού, για το σύνολο της κληρονομίας είναι εφαρμοστέο το δίκαιο του κράτους στο οποίο ο θανών είχε τη συνήθη διαμονή του κατά τον χρόνο του θανάτου.

2. Αν, κατ' εξαίρεση, προκύπτει σαφώς από το σύνολο των περιστάσεων της υπόθεσης ότι, κατά το χρόνο του θανάτου, ο θανών είχε προδήλως στενότερους δεσμούς με κράτος άλλο από εκείνο του οποίου το δίκαιο θα εφαρμοζόταν δυνάμει της παραγράφου 1, το εφαρμοστέο κληρονομικό δίκαιο είναι το δίκαιο αυτού του άλλου κράτους.»

8 Το άρθρο 22 του εν λόγω κανονισμού, με τίτλο «Επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου», ορίζει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:

«1. Ένα πρόσωπο δύναται να επιλέξει ως δίκαιο που θα διέπει το σύνολο της κληρονομικής διαδοχής του το δίκαιο του κράτους του οποίου έχει την ιθαγένεια κατά το χρόνο πραγματοποίησης της επιλογής του ή κατά το χρόνο του θανάτου.

[...]

2. Η επιλογή του δικαίου γίνεται ρητώς με δήλωση υπό μορφή διάταξης τελευταίας βούλησης ή συνάγεται από τους όρους της εν λόγω διάταξης.»

9 Το άρθρο 83 του ίδιου κανονισμού, το οποίο τιτλοφορείται «Μεταβατικές διατάξεις», προβλέπει στην παράγραφο 2 τα ακόλουθα:

«Σε περίπτωση που ο θανών είχε επιλέξει, πριν από τις 17 Αυγούστου 2015, το δίκαιο που είναι εφαρμοστέο στην κληρονομική του διαδοχή, η επιλογή αυτή είναι έγκυρη εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο κεφάλαιο III ή εφόσον ήταν έγκυρη κατ' εφαρμογή των κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που ίσχυαν κατά το χρόνο που έγινε η επιλογή στο κράτος στο οποίο ο θανών είχε τη συνήθη διαμονή του ή σε οιοδήποτε από τα κράτη των οποίων είχε την ιθαγένεια.»

Το αυστριακό δίκαιο

10 Το άρθρο 956 του Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (αστικού κώδικα), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο της διαφοράς της κύριας δίκης, προέβλεπε τα εξής:

«Μια δωρεά της οποίας η εκπλήρωση θα γίνει μετά τον θάνατο του δωρητή είναι έγκυρη ως κληροδότημα εφόσον τηρηθούν οι νόμιμοι τύποι. Θεωρείται ως σύμβαση μόνον εάν ο δωρεοδόχος την αποδέχθηκε, ο δωρητής παραιτήθηκε ρητώς του δικαιώματος ανακλήσεως της και ο δωρεοδόχος παρέλαβε έγγραφη βεβαίωση των ανωτέρω.»

- 11 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο d, του Notariatsaktsgesetz (νόμου περί συμβολαιογραφικών πράξεων) εξαρτά το κύρος μιας σύμβασης δωρεάς χωρίς παράδοση του πράγματος από την καταγραφή της με συμβολαιογραφική πράξη.
- 12 Το άρθρο 26 του Grundbuchgesetz (αυστριακού νόμου περί κτηματολογίου) προβλέπει τα εξής:
- «(1) Καταχωρίσεις και προσημειώσεις γίνονται μόνο βάσει εγγράφων που έχουν εκδοθεί με τον νόμιμο τύπο που απαιτείται για το κύρος τους.
- (2) Τα έγγραφα αυτά πρέπει να περιέχουν, όταν αφορούν την απόκτηση ή τροποποίηση εμπράγματος δικαιώματος, μια έγκυρη νόμιμη αιτία.»
- 13 Κατά το άρθρο 2 του Rechtspflegergesetz (αυστριακού νόμου περί δικαστικών υπαλλήλων):
- «Ένας δικαστικός υπάλληλος μπορεί να οριστεί ως επιμελητής των υποθέσεων του δικαστηρίου για έναν ή περισσότερους από τους ακόλουθους τομείς εργασιών: [...]
3. υποθέσεις κτηματολογίου και νηολογίου.
- [...]»
- 14 Το άρθρο 16, παράγραφος 2, του νόμου αυτού προβλέπει:
- «Στην αρμοδιότητα του δικαστή υπάγονται πάντοτε:
- [...]
6. Αποφάσεις στις οποίες πρέπει να εφαρμοστεί αλλοδαπό δίκαιο.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 15 Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, στις 22 Ιουλίου 1975 ο πατέρας του UM όρισε, με σύμβαση, τη μεταβίβαση, μετά τον θάνατό του, υπέρ του υιού του και της τότε νύφης του, κατά το ήμισυ στον καθένα, της κυριότητας ενός οικοπέδου στην Αυστρία, συμπεριλαμβανομένων όλων όσων θα είχαν κατασκευαστεί επί του οικοπέδου κατά τον χρόνο του θανάτου του, υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης αυτής, για την οποία ως εφαρμοστέο δίκαιο ορίσθηκε το αυστριακό δίκαιο, όλοι οι συμβαλλόμενοι είχαν τη συνήθη διαμονή τους στη Γερμανία.
- 16 Μεταξύ των όρων που προέβλεπε η σύμβαση περιλαμβανόταν, μεταξύ άλλων, η υποχρέωση του πατέρα του UM να κατασκευάσει, εντός δέκα ετών από τη σύναψη της σύμβασης, μια οικία για δύο οικογένειες, καθώς και η προϋπόθεση να μην έχει λυθεί ο γάμος μεταξύ του UM και της συζύγου του και να βρίσκεται αυτή εν ζωή. Σε αντίθετη περίπτωση, η σύμβαση προέβλεπε ότι ο UM θα ήταν ο μόνος δικαιούχος. Ο πατέρας του UM επέτρεψε επίσης να καταχωριστεί η μεταβίβαση της κυριότητας στο αυστριακό κτηματολόγιο, με την προσκόμιση επίσημης ληξιαρχικής πράξης θανάτου και της απόδειξης ότι συνέτρεχαν οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για την εκτέλεση της μεταβίβασης. Πριν από τον θάνατο του πατέρα του UM, ο οποίος επήλθε στις 13 Μαΐου 2018 στην Κολωνία (Γερμανία), ο UM και η σύζυγός του έλαβαν διαζύγιο και στη συνέχεια η σύζυγός του απεβίωσε.

- 17 Η κληρονομική διαδικασία κινήθηκε ενώπιον του Amtsgericht Köln (ειρηνοδικείου Κολωνίας, Γερμανία), τόπο της τελευταίας κατοικίας του πατέρα του UM.
- 18 Ο UM ζήτησε ενώπιον του Bezirksgericht Hermagor (ειρηνοδικείου του Hermagor, Αυστρία) την εγγραφή στο κτηματολόγιο του δικαιώματός του κυριότητας επί του επίμαχου στην κύρια δίκη ακινήτου, ισχυριζόμενος ότι, κατά τον θάνατο του πατέρα του, ήταν ο μόνος δικαιούχος από την ως άνω σύμβαση. Ο Rechtspfleger (δικαστικός υπάλληλος, Αυστρία) του εν λόγω δικαστηρίου, αρμόδιος να αποφανθεί επί της αιτήσεως, έκρινε ότι το εφαρμοστέο δίκαιο ήταν το αυστριακό και απέρριψε την αίτηση λόγω ελλείψεως αποδείξεων της εκπλήρωσης των όρων που προβλέπονταν από την επίμαχη στην κύρια δίκη σύμβαση.
- 19 Το Landesgericht Klagenfurt (πρωτοδικείο Klagenfurt, Αυστρία) επικύρωσε ως κατ' έφεση δικαστήριο την απόφαση αυτή, με το σκεπτικό, πρώτον, ότι ο κανονισμός 650/2012 δεν είχε εν προκειμένω εφαρμογή διότι με τη σύμβαση είχε επιλεγεί η εφαρμογή του αυστριακού δικαίου και, δεύτερον, ότι η μεταβίβαση του ακινήτου λόγω δωρεάς αιτία θανάτου δεν μπορούσε να επέλθει προτού αποδειχθεί η κατασκευή της οικίας, όπως προβλεπόταν από τη σύμβαση.
- 20 Ο UM άσκησε αναίρεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Oberster Gerichtshof (Ανώτατου Δικαστηρίου, Αυστρία).
- 21 Το δικαστήριο αυτό εκθέτει ότι τα ζητήματα της εγκυρότητας της επιλογής του αυστριακού δικαίου ως δικαίου που πρέπει να εφαρμοστεί στη σύμβαση δωρεάς αιτία θανάτου και της εφαρμογής του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής στην εν λόγω σύμβαση είναι προκαταρκτικά ζητήματα, τα οποία το αιτούν δικαστήριο πρέπει να εξετάσει αυτεπαγγέλτως προκειμένου να μπορέσει να απαντήσει στο ζήτημα της λειτουργικής αρμοδιότητας του δικαστικού υπαλλήλου στη διαφορά της κύριας δίκης.
- 22 Κατά το εν λόγω δικαστήριο, από τα έγγραφα που υποβλήθηκαν στο αρμόδιο για κτηματολογικά ζητήματα δικαστήριο συνάγεται ότι, σύμφωνα με τα κριτήρια του αυστριακού δικαίου, συνήφθη σύμβαση μεταβίβασης κυριότητας αιτία θανάτου υπέρ του UM. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, ωστόσο, εάν η πράξη αυτή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής και αν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «κληρονομική σύμβαση» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχεία β' και δ', του κανονισμού αυτού.
- 23 Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, προκειμένου περί της εφαρμογής του αυστριακού δικαίου που επελέγη από τα συμβαλλόμενα μέρη ως εφαρμοστέο δίκαιο στην επίμαχη στην κύρια δίκη σύμβαση, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι έχουν εφαρμογή οι μεταβατικές διατάξεις του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής, αλλά εκφράζει αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία του άρθρου 83, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού και ειδικότερα ως προς την επιλογή από τα συμβαλλόμενα μέρη του εφαρμοστέου δικαίου.
- 24 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Oberster Gerichtshof (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
 - «1) Έχει το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού [περί κληρονομικής διαδοχής] την έννοια ότι συνιστά κληρονομική σύμβαση, υπό την έννοια της εν λόγω διατάξεως, σύμβαση δωρεάς αιτία θανάτου η οποία έχει συναφθεί μεταξύ δύο Γερμανών υπηκόων με συνήθη διαμονή στη Γερμανία και αφορά ακίνητη περιουσία που βρίσκεται στην Αυστρία, βάσει της οποίας ο δωρεοδόχος θα έχει μετά τον θάνατο του δωρητή απαίτηση ενοχικού

δικαίου έναντι της κληρονομικής περιουσίας για την εγγραφή στο κτηματολόγιο του δικαιώματός του κυριότητας βάσει της συμβάσεως αυτής και της ληξιαρχικής πράξεως θανάτου του δωρητή, ήτοι χωρίς τη σύμπραξη του δικαστηρίου της κληρονομιάς;

2) Αν δοθεί καταφατική απάντηση στο προηγούμενο ερώτημα:

Έχει το άρθρο 83, παράγραφος 2, του κανονισμού [περί κληρονομικής διαδοχής] την έννοια ότι διέπει και το κύρος της επιλογής εφαρμοστέου δικαίου η οποία έγινε προ της 17ης Αυγούστου 2015 για σύμβαση δωρεάς αιτία θανάτου που πρέπει να θεωρηθεί ως “κληρονομική σύμβαση” υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού [περί κληρονομικής διαδοχής];»

25 Το Δικαστήριο, αφού αποφάσισε να αποφανθεί χωρίς να διεξαχθεί επ' ακροατηρίου συζήτηση, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 61, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του, απηύθυνε στους κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαδίκους και ενδιαφερομένους διάφορες ερωτήσεις προς γραπτή απάντηση, στις οποίες απάντησαν ο UM, η Γερμανική και η Ισπανική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 26 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής έχει την έννοια ότι σύμβαση δυνάμει της οποίας ένα πρόσωπο προβλέπει τη μελλοντική μεταβίβαση, κατά τον χρόνο του θανάτου του, της κυριότητας ακινήτου που του ανήκει προς άλλα συμβαλλόμενα μέρη συνιστά «κληρονομική σύμβαση», κατά την έννοια της διάταξης αυτής.
- 27 Εισαγωγικά, επισημαίνεται ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του τα «περιουσιακά δικαιώματα, συμφέροντα και περιουσιακά στοιχεία που δημιουργούνται ή μεταβιβάζονται με άλλους τρόπους πλην της κληρονομικής διαδοχής, π.χ. μέσω δωρεών». Αντιθέτως, οι συμβάσεις κληρονομικής διαδοχής, όπως ορίζονται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού, συνιστούν «διατάξεις τελευταίας βούλησης» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του εν λόγω κανονισμού, όπως ακριβώς και οι διαθήκες ή οι συνδιαθήκες.
- 28 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής ορίζει την «κληρονομική σύμβαση» ως «συμφωνία, μεταξύ άλλων συμφωνία που απορρέει από αμοιβαίες διαθήκες, η οποία δημιουργεί, τροποποιεί ή καταργεί, με ή χωρίς αντιπαροχή, δικαιώματα στη μελλοντική περιουσία ή τα μελλοντικά περιουσιακά στοιχεία ενός ή περισσότερων από τα πρόσωπα που συνάπτουν τη συμφωνία».
- 29 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, από τις επιταγές τόσο της ομοιόμορφης εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης όσο και της αρχής της ισότητας προκύπτει ότι οι όροι διάταξης του δικαίου της Ένωσης που δεν περιέχουν ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του πεδίου εφαρμογής τους πρέπει, κατά κανόνα, να ερμηνεύονται κατά τρόπο αυτοτελή και ομοιόμορφο σε ολόκληρη την Ένωση με γνώμονα όχι μόνον το γράμμα

- της διάταξης, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και τον σκοπό που επιδιώκει η οικεία κανονιστική ρύθμιση (απόφαση της 1ης Μαρτίου 2018, Mahnkopf, C-558/16, EU:C:2018:138, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 30 Όσον αφορά το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής, επισημαίνεται ότι η διάταξη αυτή καλύπτει, γενικώς, συμφωνία η οποία δημιουργεί δικαιώματα στη μελλοντική «κληρονομική διαδοχή».
- 31 Προς τούτο, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού, ως «κληρονομική διαδοχή» πρέπει να νοηθεί η «διαδοχή στην κληρονομία θανόντος» και ο όρος αυτός καλύπτει «όλες τις περιπτώσεις μεταβίβασης [...] περιουσιακών στοιχείων [...] είτε πρόκειται για εκούσια μεταβίβαση δυνάμει διατάξεως τελευταίας βούλησης είτε για μεταβίβαση μέσω εξ αδιαθέτου διαδοχής».
- 32 Επομένως, σύμβαση δυνάμει της οποίας ένα πρόσωπο προβλέπει τη μελλοντική μεταβίβαση, κατά τον χρόνο του θανάτου του, της κυριότητας ακινήτου που του ανήκει και παρέχει με τον τρόπο αυτόν δικαιώματα, στο πλαίσιο της μελλοντικής κληρονομικής διαδοχής του, σε άλλα συμβαλλόμενα στη σύμβαση αυτή μέρη, συνιστά «κληρονομική σύμβαση», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής.
- 33 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από τον σκοπό που επιδιώκει ο εν λόγω κανονισμός, ο οποίος συνίσταται στην αποφυγή κατάτμησης της κληρονομίας, σύμφωνα με την αρχή της ενότητας της κληρονομίας, και στη θέσπιση ενιαίου καθεστώτος, εφαρμοζόμενου σε όλα τα θέματα αστικού δικαίου που αφορούν κληρονομική διαδοχή με διασυνοριακές συνέπειες και, ιδίως, «όλες τις περιπτώσεις μεταβίβασης κυριότητας αιτία θανάτου», όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 9 του εν λόγω κανονισμού (πρβλ. απόφαση της 21ης Ιουνίου 2018, Oberle, C-20/17, EU:C:2018:485, σκέψεις 55 και 56).
- 34 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, μολονότι, δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής, αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του, μεταξύ άλλων, τα περιουσιακά στοιχεία που μεταβιβάζονται με άλλους τρόπους πλην της κληρονομικής διαδοχής, π.χ. μέσω δωρεών, η εξαίρεση αυτή πρέπει να ερμηνεύεται στενά.
- 35 Επομένως, όταν μια διάταξη συμφωνίας σχετικής με κληρονομική διαδοχή συνίσταται, όπως η «δωρεά», κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', σε πράξη εκ χαριστικής αιτίας, αλλά παράγει αποτελέσματα μόνο κατά τον θάνατο του κληρονομούμενου, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ίδιου κανονισμού.
- 36 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3 παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής έχει την έννοια ότι σύμβαση δυνάμει της οποίας ένα πρόσωπο προβλέπει τη μελλοντική μεταβίβαση, κατά τον χρόνο του θανάτου του, της κυριότητας ακινήτου που του ανήκει προς άλλα συμβαλλόμενα μέρη συνιστά «κληρονομική σύμβαση», κατά την έννοια της διάταξης αυτής.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

- 37 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 83, παράγραφος 2, του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής έχει εφαρμογή όταν εξετάζεται το κύρος της επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου η οποία έγινε πριν τις 17 Αυγούστου 2015 και διέπει «κληρονομική σύμβαση», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού.
- 38 Υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 83 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο τιτλοφορείται «Μεταβατικές διατάξεις», προβλέπει στην παράγραφο 2 ότι, «σε περίπτωση που ο θανών είχε επιλέξει, πριν από τις 17 Αυγούστου 2015, το δίκαιο που είναι εφαρμοστέο στην κληρονομική του διαδοχή, η επιλογή αυτή είναι έγκυρη εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο κεφάλαιο III του κανονισμού ή εφόσον ήταν έγκυρη κατ' εφαρμογή των κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που ίσχυαν κατά το χρόνο που έγινε η επιλογή στο κράτος στο οποίο ο θανών είχε τη συνήθη διαμονή του ή σε οιοδήποτε από τα κράτη των οποίων είχε την ιθαγένεια».
- 39 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα της διάταξης αυτής, σε συνδυασμό με τα άρθρα 21 και 22 του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής, η εν λόγω διάταξη διέπει το κύρος της επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου για το σύνολο της κληρονομίας. Εν προκειμένω, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, και υπό την επιφύλαξη της επαλήθευσης από το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι η επιλογή του αυστριακού δικαίου αφορούσε μόνον την κληρονομική σύμβαση που είχε συνάψει ο κληρονομούμενος στην υπόθεση της κύριας δίκης ως προς ένα από τα περιουσιακά του στοιχεία και όχι ως προς το σύνολο της κληρονομίας, οπότε δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι πληρούται υπό τις περιστάσεις αυτές η προϋπόθεση εφαρμογής του άρθρου 83, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού.
- 40 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 83, παράγραφος 2, του κανονισμού περί κληρονομικής διαδοχής δεν έχει εφαρμογή όταν εξετάζεται το κύρος της επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου η οποία έγινε πριν τις 17 Αυγούστου 2015 αποκλειστικά και μόνο για να ρυθμίσει «κληρονομική σύμβαση», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού, η οποία αφορά συγκεκριμένο περιουσιακό στοιχείο του κληρονομούμενου και όχι το σύνολο της κληρονομίας του.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 41 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού (ΕΕ) 650/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Ιουλίου 2012, σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την αποδοχή και εκτέλεση δημόσιων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου, έχει την έννοια ότι σύμβαση δυνάμει της**

οποίας ένα πρόσωπο προβλέπει τη μελλοντική μεταβίβαση, κατά τον χρόνο του θανάτου του, της κυριότητας ακινήτου που του ανήκει σε άλλα συμβαλλόμενα μέρη συνιστά «κληρονομική σύμβαση», κατά την έννοια της διάταξης αυτής.

- 2) Το άρθρο 83, παράγραφος 2, του κανονισμού 650/2012 δεν έχει εφαρμογή όταν εξετάζεται το κύρος της επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου η οποία έγινε πριν τις 17 Αυγούστου 2015 αποκλειστικά και μόνο για να ρυθμίσει «κληρονομική σύμβαση», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού, η οποία αφορά συγκεκριμένο περιουσιακό στοιχείο του κληρονομούμενου και όχι το σύνολο της κληρονομίας του.**

(υπογραφές)